

אייר התשס"ז

בס"ד

הדרכים לבניין ירושלים

ליום ירושלים (ע"פ שיעורו של הרב אביחי קצין)

א. ירושלים של מעלה כנגד ירושלים של מטה

על הפסוק:

1. תהילים קכ"ב

(ג) יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה פְּעִיר שְׁחִבְרָה לָהּ יַחְדָּו:

(ד) שָׁשִׂם עָלוּ שְׂבָטִים שְׂבָטֵי יְהוּדָה לְיִשְׂרָאֵל לְהַזְדוּת לְשֵׁם יְהוָה:

מבארים חז"ל:

2. תענית ה' א'

אמר רבי יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה ומי איכא ירושלים למעלה אין דכתיב ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו.

לדעת ר' יוחנן, הפסוק מדבר על החיבור בין ירושלים של מעלה, לירושלים של מטה. ירושלים של מעלה היא **האיזאה, הרעיון**, המגמה האלווקית של ירושלים, וירושלים של מטה היא הופעת **המימוש המעשי** המפורט של האיזאל. ענינה המיוחד של ירושלים הוא, שהיא מחברת את המעלה והמטה, והמציאות המעשית מופיעה בה בהתאמה שלמה עם המגמה האיזאלית. זוהי סוגלתה של ירושלים, והיא מופיעה כשעם ישראל בארצו, במצבו השלם – כשירושלים במרכזו, כמו שהיה בזמן שלמה המלך, וכמו שיהיה באופן תמידי לעתיד לבוא.

מה הוא האיזאל של ירושלים, מהי ירושלים של מעלה?

הנצי"ב מוולוז'ין כותב, **שירושלים של מעלה היא כנסת ישראל**, כלומר **נשמת האומה במלואה**. אלו דברים עמוקים מאוד, מדובר על שורש נשמתנו, נשמת היחיד ונשמת הכלל, והשורש העליון, שורש נשמות כלל-ישראל יחד – נקרא כנסת ישראל.

3. שער החיים שער ב'

"וזהו ענין הכתוב: "הלך וקראת באוזני ירושלים לאמר...זכרתי לך חסד נעורידך אהבת כלולותיך **לכתך אחרי במדבר** בארץ לא זרועה". כינה הכתוב כלל ישראל בשם ירושלים."

לכאורה הפסוק לא מובן, מהו "הלך וקראת באוזני ירושלים"? הרי לא ירושלים הלכה במדבר, אלא עם ישראל, כנסת ישראל?

אלא שירמיהו מכנה את כלל ישראל בשם "ירושלים". ירמיהו מסביר לנו שכל יציאתנו ממצרים והליכתנו במדבר היו על מנת להגיע לירושלים ולחיות בה את חיינו השלמים.

"כינה הכתוב כלל-ישראל בשם ירושלים, כי היא היתה כנסיית כלל-ישראל בעלותם לראות פני האדון ה' ברגל, ושם קיבלו כלל-ישראל שפע תורה קדושה ויראה, כל אחד לפי שורש אחיזת נשמתו מכנסת-ישראל."

על הפסוק: " יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה פְּעִיר שְׁחִבְרָה לָהּ יַחְדָּו" אומרת הגמ':

4. חגיגה כ"ו א'

ובירושלים נאמנין על הקודש : ... ובשעת הרגל אף על התרומה : ... הכתוב עשאן כולן חברים :

כוונת הדברים היא, שאף על פי שבד"כ עמי הארץ אינם נאמנים בענייני טומאה וטהרה, בשלושת הרגלים, כשכל ישראל עולים לירושלים, אף עמי הארץ מוגדרים כ'חברים', ונאמנים על הטהרות.

דין זה הוא דוקא ברגלים (לומדים זאת מהמשך הפסוק : " שָׁשׁ עֲלֹן שְׁבֻטִים שְׁבֻטֵי יְהוָה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהַדוֹת לְשָׁם יְהוָה", אך חז"ל למדו שסגולתה של ירושלים היא הגורמת :

5. ירושלמי חגיגה פרק ג' הלכה ו'

" עיר שהיא עושה כל ישראל חברים".

על פי דברי 'נפש החיים' נוכל להבין הלכה מופלאה זו. כל שפע החיים האלוקיים בנו, שייכותנו לתורה, למצוות, לה' אלוקי ישראל – הוא מצדחלקינו בכנסת ישראל. ובעליית כל ישראל לירושלים בזמנים המקודשים לכך, מתעלה כל יחיד מפרטיותו ומאירה בו הנשמה הכללית, נשמת כנסת ישראל, ומזרימה בו שפע תורה, קדושה ויראה, עד שגם עם-הארץ מתעלה להיות חבר. לא מצד ערכו הפרטי הבחירי, אלא מצד התחברותו לנשמת הכלל המופיעה בירושלים.

זהו המובן של דברי חז"ל :

6. ירושלמי בבא קמא פרק ז', הלכה ז'

ירושלים היא "עיר שמחברת ישראל זה לזה".

לא חיבור חיצוני של התאספות והתאגדות, אלא כחיבור ענפים לשורש, שכל הכוחות הפרטיים של כל היחידים מתכללים ומתעלים אל שורש החיים הכללי של נשמת האומה.

7. הרש"ר הירש על הפסוק "ששם עלו שבטים שבטי יה"

..היה צריך להיות לשם עלו שבטים.

כי השבטים עלו לירושלים.

אלא מסביר 'נפש החיים' :

8. נפש החיים

"שקיבלו שפע תורה, קדושה ויראה, כל אחד לפי אחיזתו בכנסת ישראל".

ובהמשך מסביר 'נפש החיים' :

"ולזה נקראה ירושלים של מעלה. זהו שאמרר" "אהבת כלולותיך", רוצה לומר כלילות (מלשון כלל). (אם כן, ירושלים של מעלה היא כנסת ישראל), "האינדאל הישראלי השורה באומה כולה, העושה אותה לחטיבה אחת בכל דורותיה".

וחיבור ירושלים של מעלה וירושלים של מטה נעשה כשהעיר בנויה למטה לפי הערך הזה, בתור העיר המרכזית של מלכות וקדושת ישראל ובית המקדש במרכזה.

סגולתה של ירושלים היא לחבר את המעלה והמטה, את האינדאל העליון והמציאות המעשית. לכן ירושלים נראשת צואר, וביהמ"ק נקרא צואר (עפ"י מגילה ט"ז ב'), כי כמו שהצואר מחבר בין הראש לגוף, כך ירושלים מחברת המעלה והמטה, את תוכן הקודש המרום האינדאלי של ישראל – התורה הנבואה ועבודת המקדש, עם ההופעה בפועל של החיים הלאומיים הממלכתיים.

ואכן ירושלים היא מקום התורה (ע"י הסנהדרין היושבים בלשכת הגזית) :

9. סנהדרין י"א ב' – ירושלים מקור התורה

"שממנו יוצאת תורה לכל ישראל".

ירושלים היא מרכז הופעת הנבואה בישראל :

10. איכה רבה פתיחתא כ"ד – ירושלים מקור הנבואה

(כד) רבי יוחנן פתח (ישעיה כ"ב) משא גיא חזיון גיא שכל החושים מתנבאים עליה גיא שכל החושים עומדים ממנה דאמר ר' יוחנן כל נביא שלא נתפרש שם עירו ירושלמי היה.

ירושלים היא מקום המלכות:

11. רד"ק שמואל ב' ה' ו' – ירושלים מקום המלכות

(ו) וילך המלך ואנשיו - ובדברי הימים וילך דוד וכל ישראל כי כל ישראל היו עתה אנשיו וכיון שמלך על כל ישראל הלך אל ירושלים ללכוד מצודת ציון לפי שהיתה קבלה אצלם כי ציון ראש ממלכת ישראל ולא ילכוד אותה אלא מי שיהיה מלך על כל ישראל ועד היום לא נתקיימה מלכות בישראל כי שאול לא קמה מלכותו:

החיבור הזה של תורה, נבואה, המקדש והמלכות, כפי שהוא מופיע בירושלים – זה חיבור ירושלים של מעלה וירושלים של מטה.

ב. הדרכים לבנין ירושלים

האגדה הראשונה בש"ס מתארת מפגש בין ר' יוסי ואליהו הנביא. ננסה לנתח את התיאור הזה ודרכו להבין את התפילה לבניינה של ירושלים וכן את הדרכים לעסוק בבניינה.

כך מתארת הגמרא:

12. ברכות ג"א

"תניא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי: שלום עליך, רבי! ואמרתי לו: שלום עליך, רבי ומורי! ואמר לי: בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו? אמרתי לו: להתפלל. ואמר לי: היה לך להתפלל בדרך! ואמרתי לו: מתירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים. ואמר לי: היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים: למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, ולמדתי שהמתפלל בדרך - מתפלל תפלה קצרה. ואמר לי: בני, מה קול שמעת בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות. ואמר לי: חייך וחיי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך; ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם."

אין ספק שר' יוסי, איש ציפורי שבגליל, אינו מזדמן במקרה להתפלל דווקא בחורבה מחורבות ירושלים. ר' יוסי, שחי אחרי החורבן (מתלמידי השניים של רבי עקיבא, שהוסמכו לאחר מות 24,000 תלמידי הראשונים) כמה ומשתוקק לראות את ירושלים בבניינה. ועל כן הוא נכנס להתפלל בתוך אותה חורבה מחורבותיה של ירושלים.

לאחר שהוא משתף את אליהו הנביא במטרת כניסתו לחורבה - רצונו להתפלל, עונה לו אליהו שהיה עליו להתפלל בדרך.

אין זה פלא שאליהו ממליץ לו להתפלל בדרך. שכן אליהו, הוא ה"מייסד" של תפילת הדרך. כמו שמצאנו בגמרא

13. מסכת ברכות דף כט עמוד ב':

"אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא: לא תרתח ולא תחטי, לא תרוי ולא תחטי (רש"י במקום: "לא תרתח ולא תחטי - לא תכעוס, שמתוך הכעס, אתה בא לידי חטא. לא תרוי - לא תשתכר ביון. ("). וכשאתה יוצא לדרך - הימלך (רש"י במקום: "הימלך - טול רשות. ("). בקונך וצא. מאי הימלך בקונך וצא? אמר רבי יעקב אמר רב חסדא: זו תפילת הדרך. ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא: כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפילת הדרך."

מהו תוכנה של תפילת הדרך? ממשיכה הגמרא שם ואומרת:

"מאי תפילת הדרך? יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוליכני לשלום ותצעידני לשלום ותסמכני לשלום, ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך, ותשלח ברכה במעשי ידי, ותתנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ברוך אתה ה' שומע תפלה."

התבוננות בנוסח הברכה, מלמדת שלתפילת הדרך שלשה מרכיבים:

היא פותחת **בבקשת השלום** - "שתוליכני לשלום ותצעידני לשלום...". היוצא לדרך חש תחושת סכנה. אוניטיבית וסוביקטיבית גם יחד. עזיבת הבית, עם תחושת הביטחון שבו, גוררת את הבקשה והתפילה לביטחון ושלום בדרך, ולהצלה מכל אויב ואורב.

התפילה חותמת בבקשה מריבונו של עולם **שיתננו לחן ולחסד** ולרחמים בעיני הקב"ה ובעיני כל רואינו. גם בקשה זו מובנת על סף היציאה לדרך. האדם היוצא לדרך, עומד להיפגש עם אנשים חדשים, שאינם מכירים אותו. לכן הוא מבקש להשתלב בתוך החברה החדשה בצורה ראויה. שידעו אותם אנשים להעריכו בחן בחסד וברחמים.

בתווך, אנו מבקשים בקשה קצרה נוספת. אולם נראה לומר שהיא תוקף עניינה של תפילת הדרך: **"ותשלח ברכה במעשי ידי"**.

היוצא לדרך, יוצא מעולם החזון המופשט והרעיונות המרוממים. וכעת עליו ליישם בעת המפגש עם המציאות. האדם היוצא לדרך מבקש מהקב"ה, שרעיונותיו והשקפותיו ייושמו באופן ראוי עם צאתו לדרך, עת הם הופכים למעשי ידיים בפועל.

את האתגר הזה מלמד אותנו דווקא אליהו הנביא. כך תיאר את דמותו של אליהו הנביא הרב קוק זצ"ל:

14. אורות הקודש – ח"ג עמ' שס"ה.

"אליהו, מפני שהוא כולל את הקדושה של עולם העשיה, הרי הוא סופג ברוחו את כל הנטיות הנדרשות לשכלולו של עולם זה, עד כדי הכשרתו אל ההרמוניה השלמה, אל העולמות שלמעלה. כשם שבתחלה לפני התבסמותו הכיר יותר מכל את עומק הכיעור והזיהום שעולם שפל זה שקוע בתוכו, ומפני כך קנא באש שלהבת לבער את רוח הטומאה והמחזיקים בו, כן יכיר אחרי ביסומו את כל ניצוץ קודש שבעולם זה, להעלותו ברוח שלום, וישיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם."

אליהו, היודע לרדת מן האולימפוס הרוחני ולהיאבק באותם הנמצאים בעולם התחתון והשפל, הוא המלמד אותנו כי עלינו לרדת אל העולם ולתקנו.

אליהו בא אל ר' יוסי בטרונאי על כך שעליו היה להתפלל בדרך. שמא זהו פשר הדברים: אם ברצונך לפעול לתיקונה של ירושלים, עליך להתפלל בדרך. לא די להסתפק בתפילה בתוך החורבה. **עליך לתקן את הדרך**, את המסילה העולה בית א-ל, את כל המציאות ההיקפית. זהו האתגר.

אולם על כך עונה ר' יוסי: **"מתירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים"**. הדרך אינה המקום הראוי להתפלל. בדרך נמצאים אותם האצים רצים לעמלם ולמשימותיהם. הם אינם עסוקים בנצח, הם עסוקים בטרדות היום יום. הם אותם המניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה.

עניינה של ירושלים הוא הנצח:

15. מסכת ברכות דף נח עמוד א

"במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבא: לך ה' הגדלה - זו קריעת ים סוף, והגבורה - זו מכת בכורות, והתפארת - זו מתן תורה, והנצח - זו ירושלים, וההוד - זו בית המקדש."

והדרך אינה המקום המתאים לעיסוק בנצח. עוברי דרכים רצים לעיסוק בדוחק, בעכשווי.

על כך עונה לו אליהו הנביא: **היה עליך להתפלל תפילה קצרה. מה טיבה של תפילה קצרה?**

הכהן הגדול היוצא מקודש הקודשים, מתפלל בצאתו "תפלה קצרה בבית החיצון". מה מכילה אותה תפילה קצרה?

16. מסכת יומא דף נג עמוד ב

מאי מצלי? רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא, תרוייהו משמיה דרב אמרי: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה. - שחונה מעליותא היא? - אלא אימא: אם שחונה - תהא גשומה. רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה: לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה, ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה, ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים.

הכהן הגדול, היוצא מקודש הקודשים, מגיע מעולם המרומם אל מעבר לזמן ולמקום (מסכת יומא דף כא עמוד א: והאמר רבי לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה. (רש"י: אינו תופס למעט ממדת החלל של בית כלום) ואמר רבנאי אמר שמואל: כרובים בנס היו עומדין!). כשהוא יוצא משם אל המפגש עם חיי המעשה, הוא מבקש מן הקב"ה ש"לא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים", אותם החיים את הכאן והעכשיו.

הגמרא שם בהמשך מתארת את ההבדל בין התפיסה המבוטאת בתפילת הכהן הגדול, הרחבה והכללית, לבין התפיסה של ההולכים בדרך:

רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא, שדא מטרא עליה (היה הולך בדרך וירד עליו גשם).
אמר: רבונו של עולם, כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער? פסק מיטרא.

כי אתא לביתיה אמר: רבונו של עולם, כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת ("שאיין לי זריעה בשדות" - רש"י שם)
אתא מיטרא. אמר רבי יוסף: מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא. (מה הועילה תפילת הכהן הגדול לגבי ר' חנינא?!).

האתגר המוטל לפתחנו, מלמד אליהו הממתין בפתח, הוא לצאת לדרך, לחוצות, להתפלל שם. גם אם התפילה תהיה קצרה יותר. **אולם אל לה לתפילה זו לתת לעובדי דרכים להכתיב את הכיוון.**
לא תפילתם של עובדי דרכים צריכה להישמע. הנצח הוא שצריך לנצח, והדבר אפשרי, מלמדנו אליהו, "שהוא (אליהו) כולל את הקדושה של עולם העשייה". (לשונו של הרב קוק לעיל).

כיצד מתקנים את הדרך לבניין החורבה? לצורך מתן תשובה עלינו להאזין לקולה של בת הקול:

"...ואמר לי: בני, מה קול שמעת בחורבה זו? ואמרתי לו: שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: **אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות**".

הדרך אל התיקון היא בהבנה שהחורבן לא נולד במקרה. הוא תוצאה של מצבנו הרוחני. ונוכל לעסוק בבניין אם נעסוק קודם בבניינו אנחנו.

בת הקול מנהמת כיונה. שכן:

17. מסכת ברכות דף נג עמוד ב

"...דמתילי (שמשולים) כנסת ישראל ליונה, דכתיב: (תהלים ס"ח) "כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ", מה יונה אינה ניצולת אלא בכנפיה, אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות".

בת הקול מנהמת כיונה, כרוצה לומר לנו, שבאם נניע את כנפינו הרוחניות נוכל להתרומם אל מעבר לעכשוויות החיים, ובעזרתן של המצוות להתרומם ולהתחבר אל הנצח. וזוהי הדרך אל שיקום חורבות ירושלים.

בתגובה עונה לו אליהו שבת קול זו עונה כך לא רק שם, ולא רק עכשיו. אלא:

"...לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך; ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונגין יהא שמיה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם."

התיקון אינו מתבצע באופן חד פעמי כשעוזבים את חיי היום יום ועולים לירושלים. אלא "בכל יום ויום שלש פעמים". **בשינוי אורחות החיים היומיומיים.**

השינוי האמיתי הוא כשהדרך לתיקון המקדש הגדול, עוברת בשינוי "מקדשי המעט" במקומותינו. כשבתי הכנסת ובתי המדרש משמשים את תפקידם כמקום שמקלסים את הקב"ה ומקדשים את שמו הגדול. ואפשר שיותר מכך. לא רק את בתי הכנסיות ובתי המדרשות עלינו לקדש. כי אם את בתינו.

18. מסכת ברכות דף ו עמוד ב.

"כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו - עובר בחמשה קולות, שנאמר: (ירמיהו ל"ג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות. **ואם משמחו מה שכרו?** - אמר רבי יהושע בן לוי: **זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות**... רב נחמן בר יצחק אמר: **כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים**, שנאמר: (ירמיהו ל"ג) כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה'".
תפקידנו לחבר את קולות השמחה של בניית בתינו הפרטיים, לקולות התורה. **וחיבור כזה נחשב "כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים"**.

ר' עקיבא מצחק גם כאשר הוא רואה את המקדש בחורבנו ושועל יוצא מבית קודשי הקודשים. כל זאת כשהוא רואה אל מול עיניו את נבואת הנחמה של זכריה:

19. זכריה ח' י"ד

"כה אמר ה' צבאות עד יִשְׁבוּ זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מְשַׁעֲנֵתוֹ בְּיָדוֹ מֵרֵב יָמִים:

וּרְחֻבוֹת הָעִיר יִמָּלְאוּ יְלָדִים וְיִלְדוֹת מְשֻׁחָקִים בְּרַחֲבֵיהָ:

שמחת הנחמה, היא זו המבשרת לנו ששמחתה של ירושלים עתידה לפרוץ אל הרחובות ולשנות את זמותם.

ולשם כך עלינו להתפלל בדרך ולפעול לתיקון הרחובות המחברים אותנו עם חורבותיה של ירושלים.

היטיב להגדיר זאת הרב סולוביצ'יק זצ"ל:

20. הרב סולוביצ'יק - פרקים במחשבת הרב עמ' 165: "המקדש שבתוכנו".

"ההלכה, היהדות הנאמנה, המכניסה שכינת א-ל אל תוך העולם המוחשי, אינה סובבת סחור – סחור לבתי כנסיות ובתי מדרשות. המה בכלל מקדשי מעט; המקדש האמיתי הוא תחום החיים היום – יומיים, שבהם מתקיימת הריאליזציה של ההלכה".

תפקידנו לחבר את הבית, את בית הכנסת וגם את הרחוב, אל המרכז שבירושלים. להתפלל בדרך ולהפוך את כל המציאות היומיומית למציאות של קדושה. כשנזכה לעשות כך, נזכה ב"ה לשיקום החורבות ולבנייה השלם של ירושלים, במהרה בימינו אמן.

ג. "מעמד הר המוריה" בימינו – הרב מרדכי אלון

איזה ילד יהודי אינו יודע מהו מעמד הר סיני, אמת לא כל אחד יודע את טיבו של מעמד זה לפרטי פרטי, אך הוא שרוי ונטוע היטב בתודעה הלאומית.

אך כולנו יודעים כי מעמד זה היה מעמד של כפיה, "כפה עליהם הר כגיגית", כלשון חז"ל, במשמע, שכשהעולם היה במציאות שכזו, בה עוף לא פרח וציפור לא צייץ, במעמד כל כך משכנע גם אם היה מישחו, שלא היה רוצה חלילה לקבל את התורה הוא לא היה יכול באמת להתנגד.

שהרי רק לפני שבעה שבועות היינו לאחר מאתיים ועשר שנות שיעבוד מצרים, שנים בהם שקענו במ"ט שערי טומאה, האם היה עולה על הדעת שבמהירות כה גדולה נהיה ראויים לאותה חמדה גנוזה שנתן לנו הקב"ה, בוודאי שלא, אלא זהו תוכן הכפיה שכפה עלינו הקב"ה במעמד הזה ויחד עם זאת, מלמדים אותנו חז"ל כי "הדור קבלוה בימי אחורוש", בימי אחורוש מרדכי ואסתר שב עם ישראל וקיבל עליו את התורה מאהבה, שם תחת שלטונו של מלך מטורף, ב"תפאורה" הרבה פחות דרמטית, ללא שְׁכַל הבריאה עומדת דום, ללא גילוי שמימי עליון, תחת ענני הגזרה של "להשמיד להרוג ולאבד", שב ישראל ומקבל עליו את תורת ה' באהבה רבה.

ואנו נבקש לשאול שאלה, והלא, אם בסופו של דבר נצטרך לשוב ולקבל את התורה מאהבה, מדוע מלכתחילה נתן לנו הקב"ה את התורה בכפיה, מדוע מראש לא קבלנו אותה עלינו באהבה?

דומה שהבנת הדברים נעוצה בהבנת טיבו של מושג ה"חינוך". "מחנך" אמיתי הוא בראש ובראשונה אדם כלפי עצמו. תלמיד המתגדל בבית המדרש יודע בראש ובראשונה כי מבחנו הגדול הוא לא בין כותלי הישיבה שם מצוי "האש והלפידים" אלא באותם ימים אפרוריים, שמחוץ לזמן הלימוד הרשמי, ובאותם מקומות אפרוריים, שאינם במסגרת היומיומית הישיבתית.

הרבה פעמים כשיש ארוע גדול הוא מחזיק מעמד זמן מה אך אז באה ההתרסקות של העגל, וזה מפני הפער שבין אותה חוויה נשמתית לבין מיקומה של התודעה הנפשית ביחס לאותה חוויה. לשון אחרת, כשאין כלים בנפש להכיל "אורות גדולים" שכאלה, ההתרסקות לא מאחרת לבוא.

ומכאן נשוב נא לשאלה, מדוע היה צורך לקבל את התורה בכפייה ולאחר מכן באהבה, ואת התשובה נענה ע"י מה ש"עינינו ראו ולא זר", מה שראו עינינו בדור זה ולא ראו עיניהם של אבותינו ואבות אבותינו דורות רבים.

במזמור ק"ז אותו אנו אומרים ביום העצמאות וביום ירושלים, מתארים אנו כיצד " **ויושב שם רעבים ויכונו עיר מושב**", נשאל האם משיהו מאיתנו יודע מהו רעב אמיתי? האם עינינו ראו אדם שבדרגש שלידינו נופח את נפשו ברעב, כמו שראו אבותינו בגיא הריגה באושוץ ומידנאק?

האם משיהו מאתנו יכול להבין כיצד אותם "מזי רעב ולחומי רשף" מכוננים "עיר מושב"? האם זה נתפס?

"שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך" איזה בוז נשפך על אותם ציניקנים שדברו לפני שישים שנה על סיומו של העם הזה ומולם אלו שִׁנְצְלוּ מאותם דרגשים מכוננים עיר מושב!

שלושה שלבים עברנו עד עכשיו:

"יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם" נלקחנו "אחד מעיר ושניים ממשפחה", והגענו לארץ ישראל לביצות ולמלריה, אל בית חיינו, ארץ אבותינו. לא הבנו כיצד הגענו לארץ זו, אך הנה מצאנו את עצמנו כאן.

לפני חמישים ותשע שנים עמדה קבוצה שמנתה רק כחמישה אחוזים מכלל העם היהודי הכריזה על קום מדינה יהודית בארץ ישראל היא מדינת ישראל. בקושי תשע עשרה שנה עברו מאותו רגע דרמטי, איש עוד לא הכיל את גודל הנס הראשון והנה בא לו הנס השני. ובאנו למעמד הר סיני של ימינו, באנו למעמד "הר המוריה". לפני ארבעים שנה ברגעים אלו באנו לשעריה של ירושלים עיר הקודש והמקדש. איש לא תכנן זאת גם איש לא ביקש זאת והנה מצאנו עצמנו במעמד הר המוריה, במהלך של כפיית הר כגיגית.

מי שמבין מבין את טיבה של הכרזת הקודש "הר הבית בידינו", מבין את טיבו של מעמד הר המוריה של דורינו. עולם שלם עמד דום, כאשר עם הנצח שב אל ארץ הנצח. ילדים בני שבע ושמונה הסתובבו כמלכים ברחובות חברון וירושלים. באותה תקופה, למתבונן בעומק החלו להישבר מסכי הברזל של העולם, תהליך השיבה של ישראל, תהליך החירות, זעזע את כל אמות הסיפים של העולם והדרור החל אט-אט להישמע בעולם.

ומכאן בא השלב הבא, הגענו ל"מעמד הר המוריה" לא לפי מדרגתנו, צה"ל לא תכנן לבוא עדי שיערי ירושלים, והממשלה לא חלמה על כך. התכנון של ראשי המדינה והצבא היה רק לעצור את ההתקפה והנה עומדות היו רגלינו בשערי ירושלים...

ועכשיו החל ומחל השלב הבא, הקבלה מאהבה את מקומינו, את תפקידנו, את ירושלים. המתבונן יראה כי כל התנ"ך נמצא בתווך שבין מעמד הר סיני ומגילת אסתר, בין קבלת התורה מיראה לקבלתה מחדש באהבה וכעת גם אנו לקבל מחדש את הר המוריה באהבה, על כל המשתמע מכך, לקבל את המדינה באהבה ואת שיבת ציון מאהבה. זהו השלב שאנו עומדים בו, הוא פחות הירואי הוא ללא "קולות וברקים" אך הוא השלב בו הדברים מחלחלים פנימה אל הנפש. כל אחד ואחד מאתנו הוא מאותם צנחנים, שעליו לכבוש מחדש את מעוזי האהבה, שבנפש ולהביאם ל"הדור קבלוה" בדורנו אנו, באהבה רבה.

שאלנו מדוע עשה הקב"ה כן, מדוע היה עלינו לקבל את התורה במעמד הר סיני בכפייה, מדוע לא יכולנו לקבל אותה כבר אז באהבה. לכאורה התשובה היא שלולא שהיינו מקבלים את התורה בכפייה, לא היינו מקבלים אותה כלל, שומה היה שהקב"ה "יזרוק אותנו למים", שכן רק אז הכשרון שבידינו "לשחות" יצא אל הפועל, אז באותו מעמד כשראינו את משה לאחר שהתרסקנו בחטא העגל, שובר את הלוחות הבנו עד כמה חפצים בתורה אנו, אז התעוררה בתוכנו הדחיפה לשלוח אותנו שוב לקבל את הלוחות השניים.

יומה זה של ירושלים, יום כ"ח באייר על פי הפנימיות הוא היום של **החסד שבמלכות**, הוא היום שהחסד האלוקי דחף אותנו **בכפייה** לבוא למעמד הר המוריה בכדי לכוון את מלכותו יתברך בעולם ולגאול עולם שלם מיסוריו.

למעשה קרובים אנו הרבה יותר לקו הסיום מלקו ההתחלה, הנה גם אנו מתקרבים לדרגה של "הדור קבלוה", ולקראת קו הגמר תמיד קשה יותר, וההתמודדות מורכבת יותר.

"יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם" **"מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי ה'"** אין די רק בחכמה, יש צורך להתבונן פנימה בכדי לראות את חסד ה'.

לעולם יחול ה' באייר באותו יום של שביעי של פסח, הללו השניים מסמלים את צאתנו מכל סוגי ה"מִצְרַיִם" שהיינו בהם במשך הדורות. ולעולם יחול יום כ"ח אייר, יום ירושלים או כפי שאנו קוראים אותו "מעמד הר המוריה" באותו יום בשבוע שיחול בו מעמד הר סיני.

מה שלא נסתיים בשביעי של פסח התחיל להסתיים ביום ה' באייר, ומה שלא נסתיים במעמד הר סיני מתחיל להסתיים במעמד הר המוריה.

ועכשיו הגיע רגע המבחן הגדול, לסיים את תהליך קבלת התורה, האומה הקודש והמקדש - באהבה. ולא לשכוח את חסדי ה', את העיר שחברה לה יחדיו, בשעות אלו לפני ארבעים שנה.

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"